

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Kakovost življenja v „majhnem kraju v bližini večjega mesta“

2. kongres slovenskih občin

Rimske Toplice, 2. in 3. oktober 2018

Dr. Pavel Gantar

Rimske Toplice, 2.–3. oktober 2018

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Poudarki

- Ali je „lokalno“ še lokalno?
- Globalni trendi in lokalne razmere;
- Kakovost lokalnega in bivalnega okolja;
- Lokalne skupnosti in razvoj: globalizacijski „vdori“ v lokalne razmere;
- Presoje družbenih učinkov posegov v (lokalno) okolje in prostor
- Zaključek

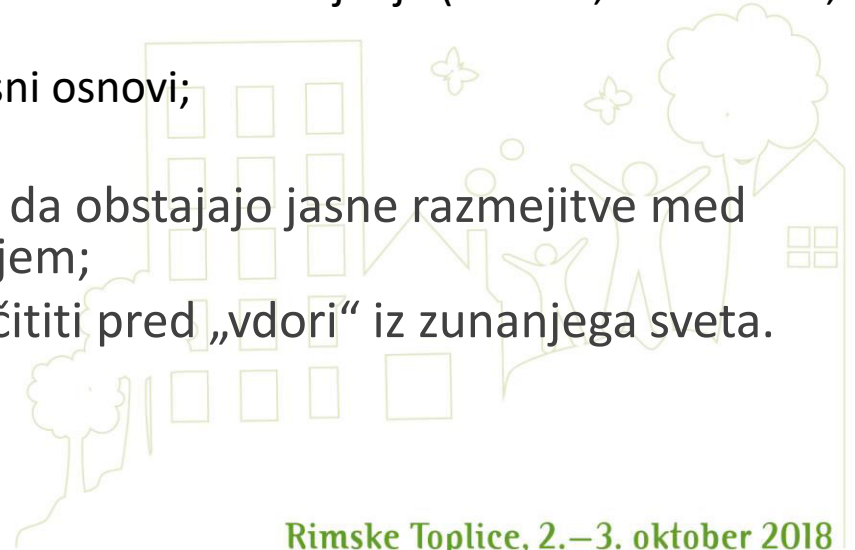

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Ali je „lokalno“ še lokalno

- Vrsta opredelitev o tem kaj je lokalno;
- Pomembno predvsem eno: lokalnost je povezana s teritorialno (prostorsko) bližino in soodvisnostjo; torej gre za območje (bivalno, delovno ...), ki je obvladljivo v okviru peš ali kolesarske dostopnosti;
- Vsi drugi atributi lokalnosti so že lahko predmet razprave:
 - Ali lokalnost nakazuje na določeno obliko načina življenja (urbano, suburbano, podeželsko);
 - Vloga sosedstva in stikov na interesni osnovi;
 - Eno ali večfunkcionalno območje?
- Posloviti se je treba od prepričanja, da obstajajo jasne razmejitve med lokalno skupnostjo in širšim območjem;
- Da je lokalno možno učinkovito zaščititi pred „vdori“ iz zunanjega sveta.

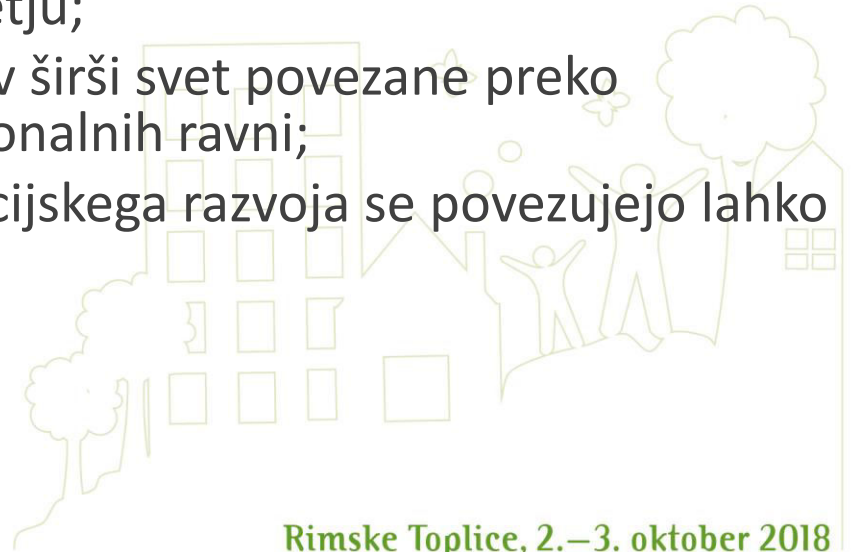

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Globalni trendi in lokalne razmere I.

- Več kot 50 % svetovnega prebivalstva živi v urbanih območjih, toda urbanizacija se dogaja kot suburbanizacija;
- Zato se ne smemo čuditi, da so se pod razvojnimi pritiski tudi v Sloveniji znašla suburbana in ne centralna mestna območja;
- Obdobje veleprojektov: Kitajska v letih 2011 do 2013 porabila več cementa kot cele ZDA v 20. stoletju;
- Včasih so bile lokalne skupnosti v širši svet povezane preko posredništva regionalnih in nacionalnih ravni;
- Danes predvsem zaradi informacijskega razvoja se povezujejo lahko neposredno, mimo teh ravni;

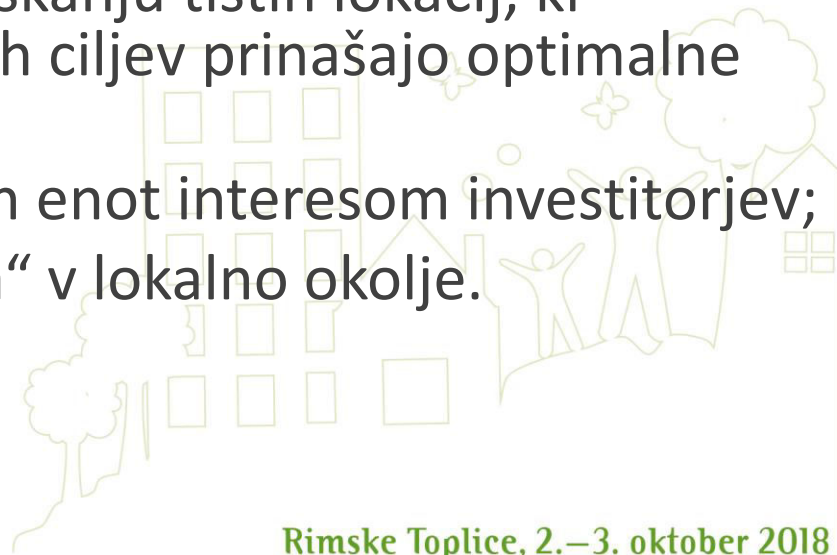

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Globalni trendi in lokalne razmere II.

- To ne velja samo za lokalne skupnosti (vodstva občin ipd.) ampak tudi za posameznike;
- Informacijske tehnologije fleksibilizirale lokacijske vzorce industrije in dejavnosti;
- Rezultat: več „svobode“ pri iskanju tistih lokacij, ki korporacijam z vidika njihovih ciljev prinašajo optimalne rezultate in
- Večja izpostavljenost lokalnih enot interesom investorjev;
- Globalno neposredno „vdira“ v lokalno okolje.

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Kakovost lokalnega in bivalnega okolja;

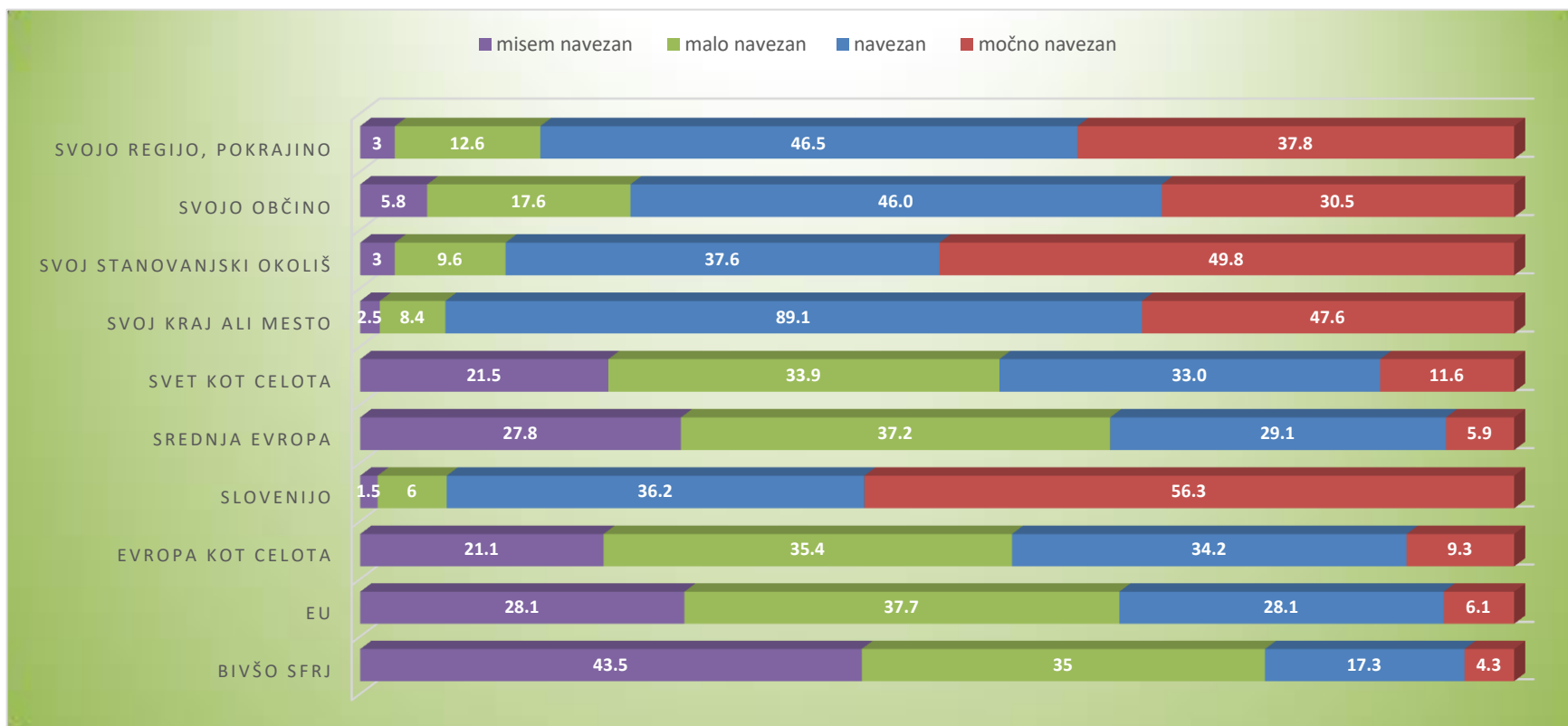
- Večja izpostavljenost globalnim vplivom lahko temeljito vpliva na spremembe v kakovosti bivalnega okolja in načina življenja;
- Zato bomo najprej na osnovi empirične raziskave o vrednotah okolja in prostora pogledali, kakšen odnos imajo anketiranci v Sloveniji do lokalnega oz. bivalnega okolja
 - navezanost do bivalnega okolja,
 - kaj jih moti
 - odnos do možnih urbanističnih ukrepov
 - kje bi najrajši živeli in
 - kako bi najrajši stanovali

2. KONGRES SLOVENSkih OBČIN

Navezanost na posamezne kraje

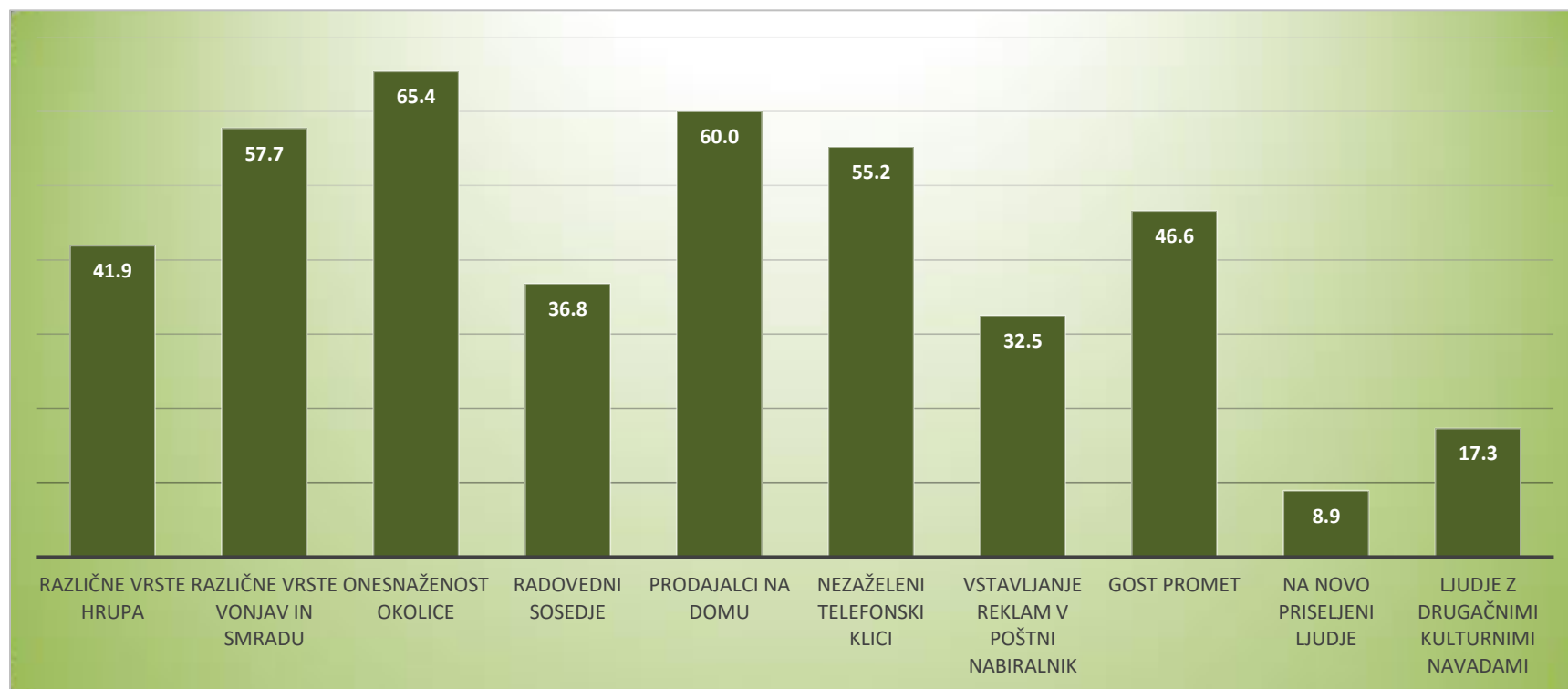

Vir: Hočvar: Vrednote okolja in prostora, MOP, 2004

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Ocenite v kolikšni meri vas v vašem bivalnem okolju motijo naslednje stvari (deloma + zelo me moti)

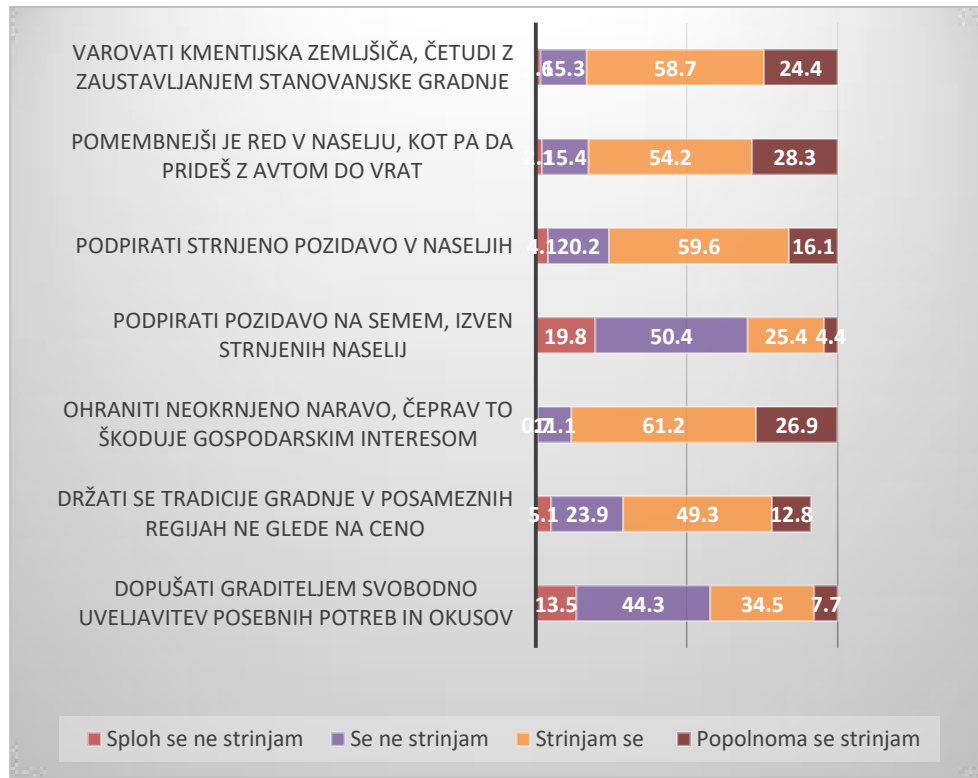
Vir: Hočevar: Vrednote okolja in prostora, MOP, 2004

2. KONGRES SLOVENSkih OBČIN

Katere urbanistične in druge razvojne ukrepe naj bi podpirali v Sloveniji

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Dopuščati graditeljem svobodno uveljavitev posebnih potreb in okusov	13,5	44,3	34,5	7,7
Držati se tradicije gradnje v posameznih regijah ne glede na ceno	5,1	23,9	49,3	12,8
Ohraniti neokrnjeno naravo, čeprav to škoduje gospodarskim interesom	0,7	11,1	61,2	26,9
Podpirati pozidavo na samem, izven strnjanih naselij	19,8	50,4	25,4	4,4
Podpirati strnjeno pozidavo v naseljih	4,1	20,2	59,6	16,1
Pomembnejši je red v naselju, kot pa da prideš z avtom do vrat	2,1	15,4	54,2	28,3
Varovati kmentijska zemljišča, četudi z zaustavljanjem stanovanjske gradnje	1,6	15,3	58,7	24,4

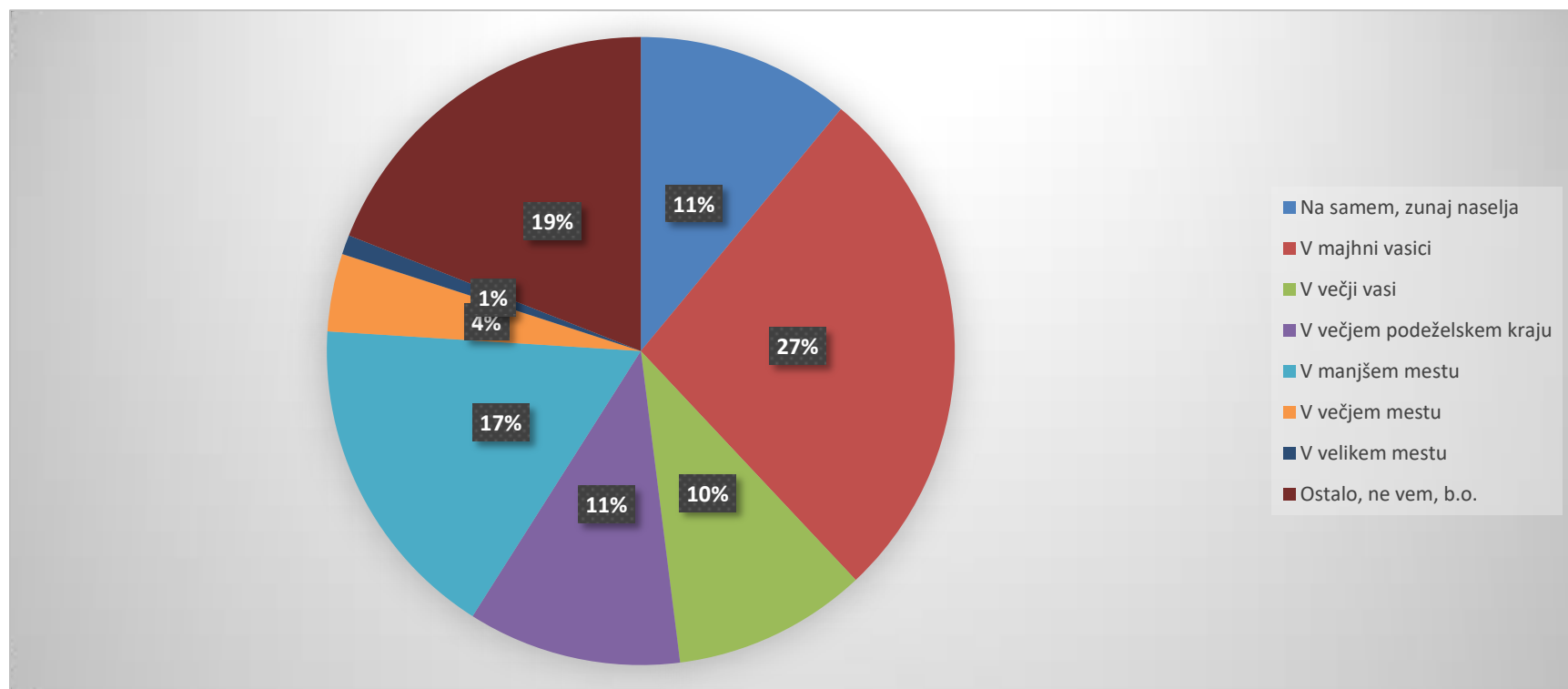

Vir: Hočevar: Vrednote okolja in prostora, MOP, 2004

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Če bi imeli možnost, kje bi najrajše živeli?

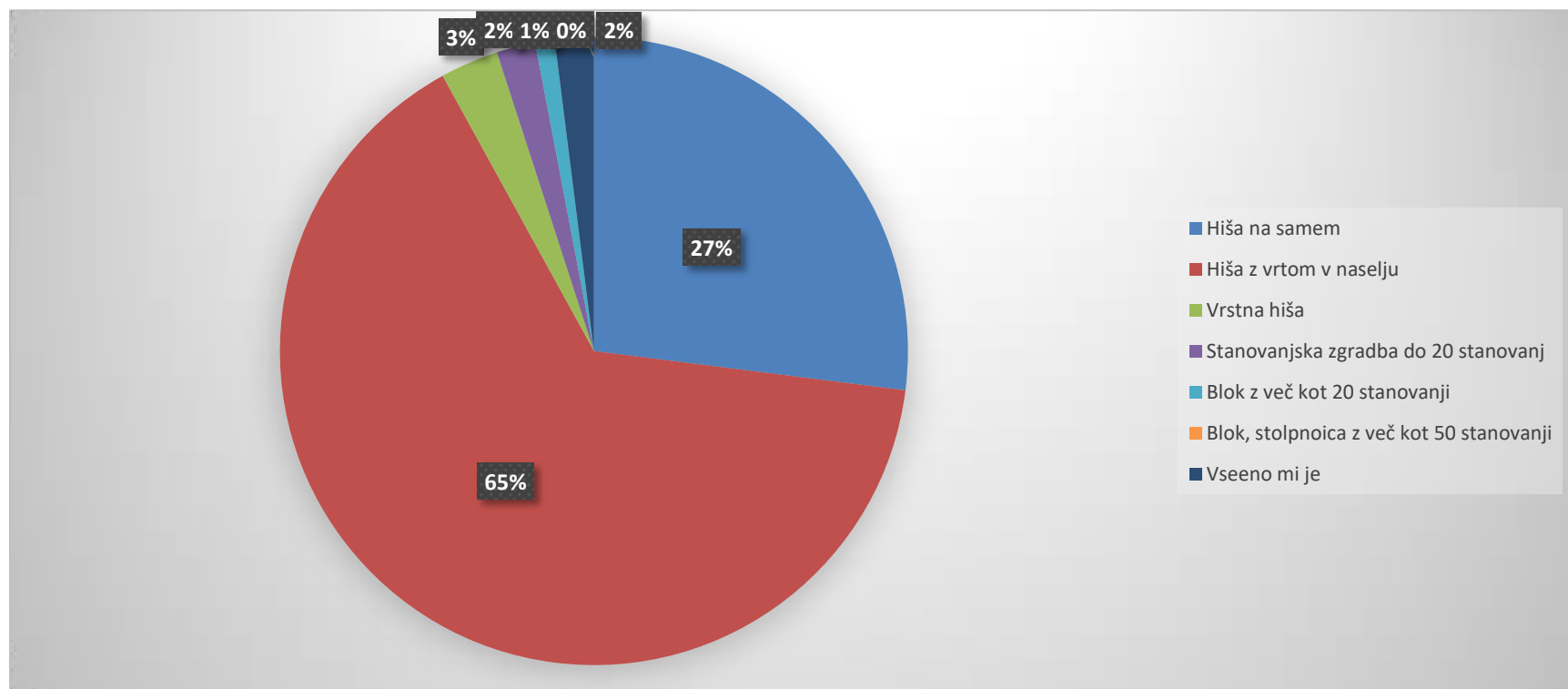
Vir: Hočevar: Vrednote okolja in prostora, MOP, 2004

Rimske Toplice, 2.–3. oktober 2018

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Kako bi najrajše stanovali?

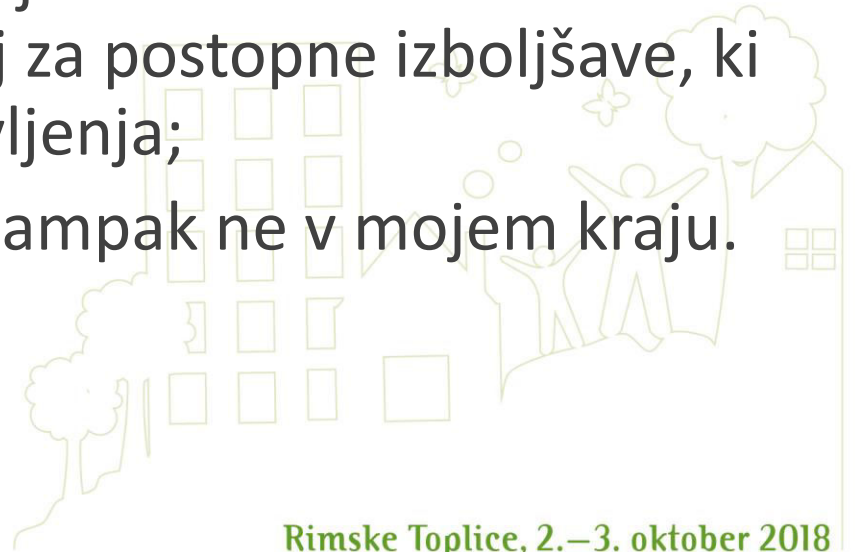
Vir: Hočevar: Vrednote okolja in prostora, MOP, 2004

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Kakovost lokalnega in bivalnega okolja - povzetek

- Močna navezanost na lokalno, na kraj v katerem živijo;
- Čeprav v osnovi zagovarjajo bolj strnjeno poselitev, pa bivalne preference kažejo prav nasprotno opredelitve;
- Lahko bi sklepali: nenaklonjenost kakšnim hitrim in velikim spremembam, bolj za postopne izboljšave, ki ne spreminjajo načinov življenja;
- Globalizacija (pogojno) ja, ampak ne v mojem kraju.

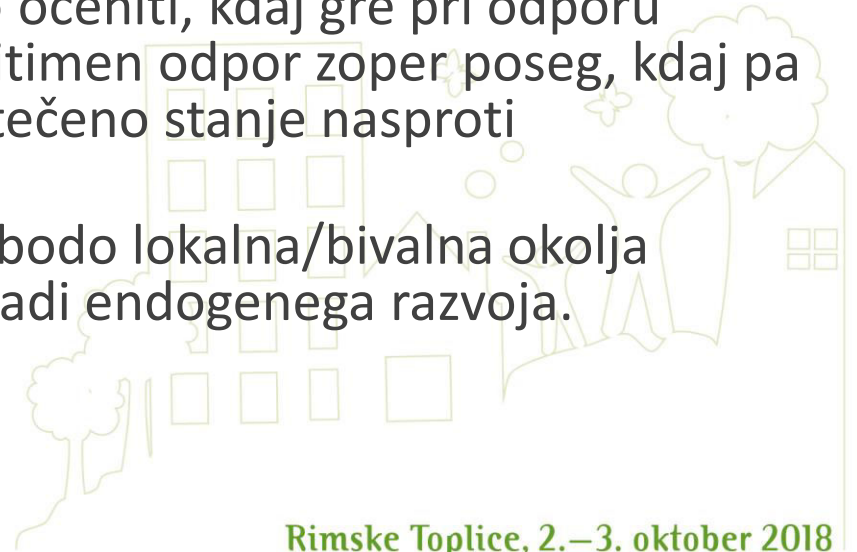

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Lokalne skupnosti in razvoj: globalizacijski „vdori“ v lokalne razmere I.

- V načelu ni mogoč enoznačen odgovor ali posegi „od zunaj“ (industrija, stanovanjski kompleksi, infrastruktura) v lokalno okolje pomenijo nekaj dobrega ali slabega za kvaliteto lokalnega/bivalnega okolja?
- Vse je odvisno od narave posega in značilnosti okolja samega.
- Prav tako je na prvi pogled težko oceniti, kdaj gre pri odporu prebivalcev nekega okolja za legitimen odpor zoper poseg, kdaj pa gre za NIMBY učinek, ki brani zatečeno stanje nasproti (utemeljenim) spremembam;
- Tudi, če ni posegov od zunaj, se bodo lokalna/bivalna okolja spreminjala tekom časa, tudi zaradi endogenega razvoja.

2. KONGRES SLOVENSkih OBČIN

Lokalne skupnosti in razvoj: globalizacijski „vdori“ v lokalne razmere II.

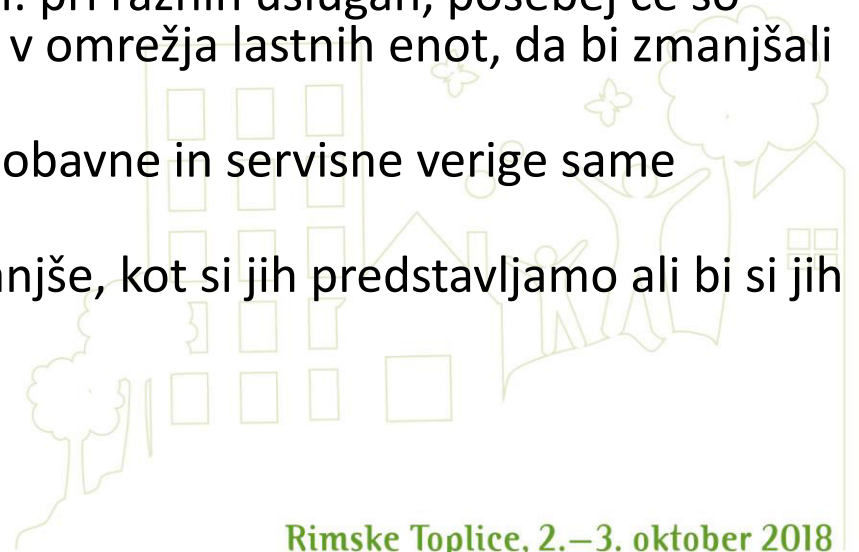
- Praviloma večji investicijski posegi vedno razdelijo prebivalce in javnost; včasih napačen optični vtis, da so v večini tisti, ki so najglasnejši;
- Kdaj lahko računamo, da bo poseg povzročil nasprotovanja in konflikte:
 - Kadar je prostorsko obsežen in zahteva spremembe v namembnosti zemljišč in gradnjo dodatne prometne infrastrukture in večje potencialne negativne okoljske vplive (četudi znotraj dopustnih meja)
 - Kadar je v prostor umeščen tako, da leži na območju ene lokalne skupnosti, potencialne negativne vplive pa ima na drugo lokalno skupnost;
 - Kadar ima predvsem širše regionalne koristi, manj pa za konkretno lokalno prebivalstvo;
 - Izkušnje pri umeščanju AC v prostor: praviloma so manj protestirali tisti, ki so bili neposredno prizadeti (zemljišča) in so bili deležni izravnalnih ukrepov, bolj so protestirali tisti, ki so še (posredno) čutili vpliv AC, vendar niso bili upravičeni do izravnalnih ukrepov;

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Lokalne skupnosti in razvoj: globalizacijski „vdori“ v lokalne razmere III.

- Lokacijske logike multinacionalk:
 - Na prometnih in komunikacijskih vozliščih; dobra dostopnost;
 - Predpostavka: poleg direktnih koristi (delovna mesta, davščine) prinašajo tudi posredne koristi za lokalne dobavitelje, podizvajalce in lokalne storitve; so odprta v lokalna okolja;
 - Ta predpostavka ne drži povsem: pri raznih uslugah, posebej če so specializirane, so bolj vključene v omrežja lastnih enot, da bi zmanjšali tveganja, ki prihajajo iz okolja;
 - Torej so močno vpeta v lastne dobavne in servisne verige same multinacionalke;
 - Posredne koristi so običajno manjše, kot si jih predstavljamo ali bi si jih želeli.

2. KONGRES SLOVENSkih OBČIN

Presoje družbenih učinkov posegov v (lokalno) okolje in prostor

- Poznamo
 - Presoje vplivov na okolje
 - Presoje vplivov na prostor
 - Presoje ekonomskih vplivov (običajno za investitorja)
- Presoje družbenih posegov v lokalne skupnosti so močno zanemarjene, čeprav jih nekatere države že uvrščajo kot obvezen element v načrtovanje posegov;
- Te študije ugotavljajo stopnjo družbene sprejemljivosti določenih posegov, tem da poskušajo identificirati hotene/zavestne in nehotene posledice na družbeno okolje (kraj, občina, regija)
- Kaj vsebujejo:
 - Presoja na individualni ravni – kateri prebivalci ali skupine bodo pridobile in katere izgubile; koliko se bo spremenil način življenja;
 - Na kolektivni ravni kraja in ali občine: učinki na družbeno blaginjo (zaposlitev, dohodki, ekonomska moč občine....)
 - Družbene spremembe: priseljevanje, obremenitev infrastrukture
 - Razmerje med hotenimi in nehotenimi posledicami

2. KONGRES SLOVENSКИH OBČIN

Zaključek

- Kot rečeno: vnaprej nikakor ni mogoče napovedati, kako bo nek poseg od zunaj vplival na kakovost življenja lokalnih prebivalcev;
- Hkrati pa se razmeroma majhne občine s svojim potencialom ter znanjem težko enakopravno soočajo z visoko profesionalnostjo in ekspertno vednostjo velikih multinacionalni igralcev;
- Kar zadeva kakovost življenja in negativne vplive je ključno prostorsko načrtovanje na regionalni ravni za razmeščanje dejavnosti in tudi prebivalstva v prostoru;
- Odsotnost regionalno prostorskega planiranja je ključni problem, ki pogojuje še vedno prisotno arbitrarnost pri pomembnih lokacijskih odločitvah.

